

תורה ממרום לפרשת כי תישא

מעשה העגל בראי המדרש

מאת : עזרא מרום

בס"ד

להלן לקט ממדרשי חז"ל לפרשת כי תישא על מעשה העגל:

1. ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלוקים (ל"ב, 1)

1.1 במלאת ארבעים יום לעליית משה להר סיני נתכנסו בשש שעות בצהריים כארבעים אלף איש מתוך הערב רב שעלו עם ישראל ממצרים, נקהלו על אהרן ואמרו לו: משה אינו יורד. אמרו להם אהרן וחור בקרוב משה ירד מההר. לא השגיחו בהם. עמד חור, בנה של מרים, וגער בהם. עמדו עליו והרגוהו. כשראה זאת אהרן נתיירא והחל מעסיקים בדברים. אמר להם: פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם. דבר קשה אמר להם כיון שהנשים מתעכבות בו (טבע הנשים שקשה להן להיפרד מתכשיטיהן, ובכך הוא רצה לעכב את מעשה העגל). הלכו הערב אצל הנשים להפציר בהן. הנשים סירבו ואמרו חלילה לנו לכפור באלוקי ישראל שעשה לנו את כל הניסים. כיון שכך עמדו הגברים ומסרו את נזמיהם שלהם לעשיית העגל שנאמר ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. באזני נשיהם לא נאמר אלא אשר באזניהם.

1.2 אמר רבי לוי בשעה שביקשו ישראל לעשות העגל אמרו לאהרן: קום עשה לנו אלוקים. עמד חור בן כלב ומרים וגער בהם. מיד עמדו עליו והרגוהו. תדע לך שבשעה שעלה משה להר אמר להם: הנה אהרן וחור עמכם, מי בעל דברים (מי שזקוק לברר דבר מה) יגש אליהם (כ"ד, 14). כשירד משה מההר אין אתה מוצא שהזכיר את חור לא בחיים ולא במוות. מכאן שהרגו את חור.

2. "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו" (ל"ב, 5)

2.1 מה ראה אהרן לבנות מזבח לעגל הזהב? אמר רבי אלעזר ראה את חור שזבוח לפניו, שהיה מוטל הרוג על ידו. אמר אם אין אני שומע להם לבנות מזבח לעגל, יהרגוני ויתקיים בי "אם יהרג במקדש ד' כהן ונביא" (איכה ב, 20) ולא תהיה להם תקנה בגלל הריגת כהן ונביא כאחד. מוטב שיעבדו לעגל. אפשר שתהיה להם תקנה בתשובה.

2.2 אמר אהרן אם הם בונים את המזבח לעגל הזהב-זה מביא אבן קטנה וזה מביא אבן קטנה ונמצאת מלאכתם כלה מהר. אבל אם אני בונה את המזבח אני מתמהמה, אובינתיים משה ירד. אם כן אני בונה את המזבח לשמו של הקב"ה זהו שאומר הכתוב: "חג להשם מחר" חג להשם ולא חג לעגל!.

3. "לך רד כי שיחת עמך" (ל"ב, 7)

3.1 "כי שיחת עמך" וכי עמו של משה הם? אלא אתה מוצא שבכל מקום שאדם נותן נפשו עליו-נקרא על שמו שנאמר: לך רד כי שיחת עמך. והלא עם ד' הם שנאמר: "והם עמך ונחלתך". מה תלמוד לומר למשה "עמך"? לפי שנתן נפשו על עם ישראל שנאמר "ויגדל משה וירד אל אחיו וירא בסבלותם" (ב, 11).

3.2 מהו "לך רד"? אמר רבי אלעזר, אמר הקב"ה למשה רד מגדולתך! נתתי לך גדולה בשביל ישראל ועתה שחטאו אותה למה לי?. מיד תשש כחו של משה ולא יכל לדבר. בזמן שהקב"ה אמר למשה "הרף ממני ואשמידם" (דברים ט, 14) אמר משה: זה תלוי בי. מיד עמד והתחזק בתפילה וביקש רחמים. משל למלך שכעס על בנו היה מכהו מכות חזקות והיה אוהבו יושב לפניו ומתיירא לומר לו דבר. אמר המלך אילמלא אוהבי שיושב לפני הרגתיך. אמר האוהב דבר זה תלוי בי. מיד עמד והצילו.